

Bestuursdienst

Onderwerp **Convenant aanpak krimp Groningen**

Steller **H. van der Wal**

Bezoekadres
Waagstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

In uw antwoord
graag datum en
kenmerk vermelden

Wij zijn met het
openbaar vervoer
bereikbaar,
buslijnen
1, 2, 3, 5, 6, 11, 13, 16

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 8773

Bijlage(n) -2

Ons kenmerk RO.13 3635782

Datum **18 APR 2013** Uw brief van -

Uw kenmerk

Informatie over
vertrektijden krijgt u
via telefoon 0900-92 92

Geachte heer, mevrouw,

Op 29 oktober 2012 is het Convenant met het rijk over de Aanpak van de Krimp in Groningen getekend. Dit convenant is ondertekend door de minister van BZK, de provincie Groningen, de krimpregio's De Marne, de Eemsdelta en Oost-Groningen en ons college, mede namens de regio Groningen-Assen. Met deze brief informeren we uw raad over de stand van zaken en het plan van Aanpak Krimp Groei Groningen.

In het convenant spreken de krimpregio's en de provincie en gemeente Groningen af om op bovenregionaal niveau de verbinding met elkaar te zoeken. Het uiteindelijke doel is: goede samenwerking en wederzijdse versterking tussen de groei- en krimpgebieden in de regio.

Partijen zoeken op de thema's wonen, arbeidsmarkt-regionale economie-onderwijs en zorg actief de samenwerking met elkaar. Daarbij worden partijen zoals bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en ziekenhuizen betrokken. De thema's worden gerelateerd aan de bereikbaarheid en de gewenste internationalisering en grensoverschrijdende samenwerking. Provincie en gemeente Groningen zullen zich inzetten voor het opnemen van het thema 'Verbinding groei en krimpregio's in de Noordervisie 2040' die door de drie noordelijke provincies wordt opgesteld.

De provincie Groningen is trekker van het Plan van aanpak en voorzitter van de werkgroep die het convenant uitvoert. Wij participeren in de werkgroep evenals de krimpregio's en bieden vooral kennis en ervaring op de genoemde thema's. Deze werkgroep heeft een Plan van aanpak voor vervolg op de krimp-groedialoog en aanvulling daarop opgesteld. De werkgroep doet een vijftal projectvoorstellen. Deze projecten sluiten goed aan bij de Europese doelstellingen, waarbij het gaat om afstemming tussen de kwantitatieve en kwalitatieve vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en een optimale aansluiting tussen economie en onderwijs.

Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij lopende projecten. De provincie heeft in de 'versnellingsagenda' aangegeven te willen starten met de aanpak van het centrum van Winschoten en het organiseren van een serie workshops: Grensoverschrijdend samenwerken over Duitse-Nederlandse kansen/belemmeringen arbeidsmarkt. Deze workshops zullen rond de zomer van 2013 starten. Ook hierin participeert de gemeente Groningen.

De verwevenheid tussen stad en ommeland is groot, ook historisch gezien. Groei en krimp liggen geografisch en functioneel dicht bij elkaar. De wederzijdse afhankelijkheid en complementariteit is groot. Dat zorgt voor grote betrokkenheid over en weer. Als stad hebben we belang bij een goed functionerende regio. De samenwerking rondom de uitwerking van het convenant is daarom van belang zowel voor de regio als voor de provincie en de stad.

Bij deze brief vindt u twee bijlagen, te weten het Plan van Aanpak voor vervolg op de krimp-groei dialoog en de aanvulling daarop.
Wij hopen u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Plan van aanpak voor vervolg op krimp-groedialoog

(dd. 28 september 2012)

1. Inleiding (opgave en bestuurlijke inbedding)

In de provincie Groningen doet zich het fenomeen voor van groei en krimp op relatief korte afstand van elkaar. De Regio Groningen-Assen (kortweg RGA) neemt in bevolking toe; werk en voorzieningen concentreren zich in de betreffende centrumsteden. De regio's Noord- en Oost-Groningen zien zich geconfronteerd met bevolkingsdaling met alle hiermee gepaard gaande gevolgen zoals ontgroening en vergrijzing, prijsdaling van het vastgoed, afnemende kwaliteit van de woningvoorraad, leegstand en afkalvende voorzieningen qua detailhandel, onderwijs en zorg. Reden voor betrokken bestuurders om een nadere dialoog te organiseren met als doel in beeld te brengen wat groei- en krimpregio's rond deze problematiek voor elkaar kunnen betekenen en hoe ze daarbij elkaar door samenwerking kunnen versterken.

Overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties lijken zich steeds meer bewust te worden van de consequenties van ontwikkelingen die op de regio afkomen, maar waren tot voor kort slechts mondjesmaat met elkaar in gesprek. Provincies, Regio en Stad hebben daarom het initiatief genomen voor een conferentie van overheidsbestuurders met influencers uit het maatschappelijk veld (Midwolda, mei 2011). Doel was en is om samen, groei- en krimpgebieden, te verkennen op welke thema's en niveaus de verbinding gezocht kan worden.

Bijeenkomst Midwolda

Tijdens deze conferentie (als kick-off van de krimp-groei-dialoog) is door de deelnemers vanuit de krimp- en groeigebieden nadrukkelijk afgesproken om op (boven)regionaal niveau de verbinding met elkaar te zoeken. Gezien de grote mate van verwevenheid tussen stad en breed ommeland, bijv. op het vlak van werkgelegenheid, voorzieningen, arbeidsmarkt en landschap, is betrokkenheid en verbinding even voor de hand liggend als gewenst, in het belang van alle partijen. Ze hebben elkaar hard nodig.

Behalve de erkenning dat krimp leidt tot forse opgaven die een gezamenlijke aanpak vereisen, was de toon van de dialoog m.b.t. het toekomstperspectief opmerkelijk optimistisch. De kwaliteit van samenleving en omgeving zit niet enkel in groei van het bruto regionaal product. Door krimp kan juist ook ruimte ontstaan voor nieuwe sociale samenhang en innovatiekracht. Tijdens de dialoog zijn goede voorbeelden van initiatieven en acties van markt, maatschappelijke partners en overheid voor het voetlicht gebracht om samen verandering in denken en doen ("grenzeloos denken en opereren") verder op weg te helpen. Voor deze verbinding is een viertal kansrijke thema's benoemd, die alle raken aan het brede leefbaarheidsvraagstuk:

- wonen en woonomgeving;
- de driehoek economie-onderwijs-arbeidsmarkt (waaronder economische vitaliteit);
- voorzieningen, met name m.b.t. zorg;
- bereikbaarheid

Uit "Midwolda" zijn rond deze thema's diverse vervolgacties voortgekomen en workshops georganiseerd (wo. Groningen 100% Ondernemend) die als zodanig ook zijn vertaald in de paragraaf over regionale samenwerking binnen het Convenant met het rijk over Aanpak van de Krimp in Groningen. Dit Convenant is op 29 oktober 2012 ondertekend door de Minister van BZK, de provincie,

de krimpregio's De Marne, de Eemsdelta en Oost-Groningen en ook de gemeente Groningen (mede namens de RGA).

Deze afgesproken regionale samenwerking tussen groei- en krimpgebieden sluit daarmee naadloos aan op de krimpstrategie van het Provinciaal Actieplan Bevolkingsdaling dat zich primair richt op de kwaliteit van wonen en werken in onze krimpregio's en op mitigering van de negatieve effecten van krimp. Dat dit fenomeen zal optreden, staat buiten discussie.

Provinciaal Actieplan Bevolkingsdaling

Het Provinciaal Actieplan Bevolkingsdaling bevat een krimpstrategie voor de komende 3 jaar (2011-2013). Alle partijen in de regio's willen de ingrijpende demografische veranderingen gezamenlijk het hoofd bieden door te investeren in een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat. Het gaat niet om meer, het gaat om beter. Wat uiteindelijk telt, is niet het aantal inwoners, maar de kwaliteit van leven, wonen en werken in deze regio's in onze provincie. Kortom: een andere 'Kijk op Krimp' (pag. 5).

2. Convenant Aanpak Krimp Groningen

In dit Convenant (paragraaf regionale samenwerking) spreken de krimpregio's De Marne, Eemsdelta en Oost-Groningen, de gemeente en de provincie Groningen af "om op bovenregionaal niveau de verbinding met elkaar te zoeken. Ze bevorderen actief de samenwerking rond de thema's wonen, arbeidsmarkt-regionale economie-onderwijs en zorg en betrekken daarbij relevante partijen zoals bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en ziekenhuizen. Deze thema's zullen worden gerelateerd aan de bereikbaarheid en aan de gewenste internationalisering en grensoverschrijdende samenwerking. Provincie en gemeente Groningen zullen zich inzetten voor het opnemen van het thema 'Verbinding groei en krimpregio's' in de Ruimtelijk Economische Visie Noord-Nederland die door de drie noordelijke provincies wordt opgesteld".

Voor de benoemde thema's zijn in het Convenant de volgende kernambities geformuleerd:

1. Met de kennis (zie ook provinciaal onderzoek¹, 2012) dat er veelal sprake is van gescheiden woningmarkten op subregionaal schaalniveau "geven de regionale partijen aan op het vlak van wonen gezamenlijk op zoek te gaan naar de mogelijkheden voor aanpak van zowel de corporatieve als de particuliere woningvoorraad, inclusief de openbare ruimte. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de opgebouwde kennis vanuit de wijkvernieuwing, de krachtwijkenaanpak en bestaande experimenten". Daarnaast liften we mee met bestaande initiatieven rond de Woon- en Leefbaarheidsplannen per regio.
2. De inzet zal zich tevens focussen op de samenhangende thema's economie-onderwijs-arbeidsmarkt, mede gezien de geformuleerde, gezamenlijke doelstellingen en de mogelijkheden die er liggen in Brussel (zie ook punt 2, onder rijksparticipatie).
3. Rond het thema zorg-voorzieningen wordt aansluiting gezocht bij "lopende ontwikkelingen binnen het zorglandschap van Noord-Nederland. Er wordt op dit moment hard gewerkt aan zowel taakherschikking als concentratie onder het motto "spreiding van zorg waar het kan en concentratie van zorg waar het moet". Voor alle ziekenhuizen zal gaan gelden dat de relatie en afstemming met de eerste lijn (huisarts, maatschappelijk werk) en de sector verpleging en verzorging steeds belangrijker wordt. Uitgangspunt is dat dit leidt tot zorg van kwalitatief voldoende hoog niveau, met voor alle inwoners de juiste zorg, op het juiste moment, op de juiste plaats". De nadruk komt daarmee te liggen op het zorgaanbod.

Rijksparticipatie (conform het Convenant)

Het Rijk ondersteunt tijdelijk en daar waar zij dit mogelijk acht, de bovengenoemde samenwerking en dialoog tussen de groei- en krimpgebieden op de volgende manieren:

¹ Provincie Groningen, Nota "Groeï, krimp en migratie", maart 2012. Hoofdconclusie is dat dit onderzoek niet heeft aangetoond dat wijzigingen in de programmering van o.a. Meerstad effect heeft op de krimpgebieden.

1. *Actieve deelname binnen de gezamenlijke zoektocht naar mogelijkheden en instrumenten voor aanpak van de corporatieve en particuliere woningvoorraad, incl. de woonomgeving; zonder inzet van extra financiële middelen door het Rijk.*
2. *Participatie in het bovenregionale en internationale traject van versterking van de relatie onderwijs en arbeidsmarkt. Een belangrijke rol is weggelegd voor de verbindende spoorlijn en de verbindingen over weg- en water (inclusief de havens aan weerszijden van de grens). Partijen onderkennen het belang van grensoverschrijdend openbaar vervoer. Voor zover afspraken met het Rijk worden gemaakt op het punt van infrastructurele verbindingen en vervoer, zal dit worden ingevuld in het kader van het MIRT op het punt van de verbindingen met het achterland en met Europa vanuit de positionering als belangrijke grensoverschrijdende regio.*
3. *Indien nodig, procesbegeleiding rondom de taakherschikking en concentratie van zorgvoorzieningen (ziekenhuizen) en de afstemming met de eerste lijn. Daarbij zijn de rollen die betrokken partijen hebben en die beschreven staan in wetten en regels, het uitgangspunt.*
4. *Het inzetten van dialoogtafels waar dit de samenwerking tussen groei en krimpregio's kan versterken.*

3. Doelstelling krimp-groedialoog en uitwerking in vier stappen

Als vervolg op de krimp-groedialoog heeft eind 2011 nader overleg plaatsgevonden tussen de gemeenten Oldambt (Zwiers), Delfzijl (Van der Veen) en Groningen (De Vries). In dit overleg is de basis gelegd voor verdere uitwerking van de groei-krimpdialoog, de vier benoemde sporen, de focus op de samenhangende thema's economie-onderwijs-arbeidsmarkt en de formulering van de doelstelling, te bereiken in een viertal stappen.

Uiteindelijk doel van de krimp-groedialoog moet zijn: goede samenwerking, wederzijdse versterking tussen de groei en de krimpgebieden in de regio.

Om dit doel te bereiken richt de dialoog zich mede op profilering en etalering als belangrijke grensoverschrijdende regio die goede aansluiting vindt met de doelstellingen van de EU. Het gaat daarbij met name om de kwantitatieve en kwalitatieve afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en daarmee ook een optimale aansluiting tussen economie en onderwijs.

Uitwerking in vier stappen (of fases)

Er wordt bij de nadere uitwerking van de sporen grofweg de volgende vierslag voorgestaan:

1. ambtelijk uitdiepen van de problematiek en van de mogelijkheden van samenwerking en wederzijdse versterking tussen krimp- en groei gebieden (gezamenlijke kennisontwikkeling en nadere verkenningen van de vier sporen, waarbij nadrukkelijk wordt uitgegaan van al beschikbare kennis en aansluiting wordt gezocht bij lopende initiatieven en bestaande gremia).
2. verkenning situatie regio Leer-Oldenburg (krimp-groei-problematiek, mate van verwe-venheid centrumstad-regio, arbeidsmarkt, (kennis)economie, zorgvoorzieningen etc.).
3. nadere beschouwing op wat de verkenningen hebben opgeleverd (met tevens beantwoording van de vraag of het überhaupt zin heeft om de slag rond krimp-groei naar de regio Leer-Oldenburg en eventueel verderop richting Bremen/Hamburg te maken?).
4. nadere strategie-uitwerking van de mogelijkheden van samenwerking en wederzijdse versterking tussen groei- en krimpgebieden en eventueel profilering en etalering als belangrijke grensoverschrijdende regio in relatie tot de mogelijkheden die de EU biedt.

Randvoorwaarden:

1. Gestructureerde benadering van Leer/Oldenburg/Bremen (nu fragmentarisch).
2. Samenwerking met UMCG en RuG/Hanzehogeschool.
3. De bereikbaarheid vormt in feite een belangrijk vierde spoor. Omdat dit thema een nauwe relatie heeft met de drie andere sporen is het belangrijk ervoor te zorgen dat de verbanden tussen deze sporen goed worden uitgewerkt. Daarnaast benaderen we het thema bereikbaarheid breed, waarbij ook ICT-toepassingen en breedband worden meegenomen, mede gezien de mogelijkheden en oplossingen die dit biedt en impulsen die het geeft aan het lokale wonen, de lokale economie, het onderwijs en de zorg (en uiteraard ook binnen het

- vervoerswezen zelf). De projectorganisatie stelt zich ten doel om de randvoorwaarden t.a.v. de bereikbaarheid en de voorgestelde verbreding nader in beeld te brengen.
4. De inzet als grensoverschrijdende regio en de focus op Europa zal mede worden geënt op onderdelen van de internationale hoofdstructuur, te weten:
 - a. de internationale hoofdinfra-As over weg en spoor (Groningen-Hoogezand-Winschoten-Leer-Oldenburg/Bremen).
 - b. de twee intermediair gelegen havens aan weerszijden van de grens en daarmee ook de (inter)nationale hoofdvaarverbindingen.

4. Projectorganisatie

Voorgesteld wordt een kleine, nieuwe projectorganisatie² met een bestuurlijke en ambtelijke begeleidingsgroep waarin –in congruentie met de deelnemende regionale partijen aan het Convenant met het rijk- de volgende partijen zitting hebben:

- * de provincie Groningen die tevens een trekkende rol is toebedacht;
 - * de gemeenten Delfzijl, de Marne en Oldambt als vertegenwoordigers van de 3 krimpregio's;
 - * de gemeente Groningen (die tevens als linking pin zal fungeren naar de RGA).
 - * de regio Groningen-Assen zal tevens zitting hebben in de ambtelijke begeleidingsgroep;
- (NB. Het Ministerie BZK neemt in lijn met het Convenant zitting in de projectorganisatie)

De keuze voor een aparte organisatie is ingegeven vanuit de wenselijkheid van een andere mindset rond (boven)regionale samenwerking, de aard en omvang van de problematiek en de gewenste verbinding tussen groei- en krimpgebieden, met name op de 4 sectoroverstijgende (en dus ook portefeuillehouder-overstijgende) thema's. De organisatie zal een belangrijke coördinerende, attenderende en aanjagende functie hebben.

Met deze nieuwe organisatie kan tegelijkertijd beter worden ingespeeld op de politieke actualiteit, nieuwe ontwikkelingen en zich aandienende kansen. Inhoudelijk speelt er bijv. de wenselijke uitrol over de regio van een uniforme werkgeversbenadering, waarvoor momenteel drie pilots lopen. Cruciaal is hiermee verband houdend de betrokkenheid en consultatie van andere overheden, belangrijke stakeholders en dus ook grotere werkgevers in stad en regio.

4.1 proces

De op te richten ambtelijke coördinatiegroep is verantwoordelijk voor de inhoudelijke voortgang van de lijnen zoals geschetst in het Plan van Aanpak en de verbinding tussen de thema's. Zij krijgt daartoe het mandaat voor de integrale uitwerking van het Plan van Aanpak, de inhoudelijke verkenning van de vier sporen en de verbinding van de thema's met het oog op het geschetste doel. Ook is zij verantwoordelijk voor de verkenning van de tweede fase, de verkenning van dezelfde thema's en de mogelijkheden voor samenwerking rond deze thema's met de regio Leer/Emsachse-Oldenburg. De ambtelijke coördinatiegroep agendeert en rapporteert de voortgang aan de bestuurlijke begeleidingsgroep en zal tevens met nadere voorstellen voor het vervolg komen (voorzet voor de 3^e en 4^e fase). Mogelijk zullen ook aanvullende activiteiten worden georganiseerd of specifieke deelopdrachten worden geformuleerd. Daartoe zal de ambtelijke coördinatiegroep separate voorstellen aan de bestuurlijke begeleidingsgroep voorleggen.

De bestuurlijke begeleidingsgroep stelt het Plan van Aanpak vast, evenals in het vervolg-overleg de uitwerkingsplannen per spoor. Verderop in het traject beoordeelt zij vervolgens de resultaten van de verkenningen in de 1^e fase en neemt besluiten over de gewenste wijze van samenwerking tussen en wederzijdse versterking van de krimp- en groeigebieden.

Aan de hand van de resultaten van de 2e fase neemt zij besluiten over de wenselijkheid van verdere grensoverschrijdende samenwerking rond krimp-groei, de benoemde thema's en de te kiezen strategie daarvoor.

² Momenteel is er geen natuurlijk gremium waar de krimp-groei-dialoog kan worden ondergebracht. Daarom het voorliggende voorstel om een klein, overzichtelijk, apart coördinatie-overleg op te tuigen.

Voorlopig wordt uitgegaan van een spoedig te organiseren 2^e bestuurlijke bijeenkomst waarin de uitwerkingsplannen voor fase 1 en 2 worden voorgelegd. Daarna volgt een halfjaarlijkse frequentie van de bestuurlijke vervolgbijeenkomsten.

4.2 uitwerkingsplannen en verkenningen

De ambtelijke coördinatiegroep zal voor de voorgestelde sporen nadere uitwerkingsplannen maken die vervolgens in de (2e bijeenkomst van de) bestuurlijke begeleidingsgroep worden vastgesteld. Binnen de ambtelijke coördinatiegroep worden daartoe een viertal trekkers benoemd die deze uitwerkingsplannen voor rekening zullen nemen. Tevens wordt een trekker voor de 2^e fase benoemd. Deze trekkers zijn verantwoordelijk voor de verkenning van het betreffende thema en de bijdrage die hieromtrent met bovenregionale samenwerking kan worden geleverd aan wederzijdse versterking en mitigering van de effecten van demografische verandering. Ook brengen zij de eventuele grensoverschrijdende kansen in beeld.

Deze uitwerkingsplannen van de vier sporen en de verkenning van de situatie in de regio Leer/Oldenburg worden maximaal gekoppeld aan al aanwezige kennis³, bestaande gremia en lopende initiatieven (themagewijze werkgroepen). Het betreft hierbij o.a. de projecten in het kader van de Woon- en Leefbaarheidsplannen van de drie regio's, een drietal lopende pilots rond de werkgeversbenadering, de bestaande contacten met Duitsland, al dan niet in EDR-verband (Leer/Emsachse, Oldenburg), lopende lobby's in Europees kader en ook het Platform Economie van de RGA/Eemsdelta.

Samenwerking op verschillende schaalniveaus

Er is sprake van samenwerking op verschillende schaalniveaus.

* Europa zet in op regio's voor de ontwikkeling van innovatie, duurzaamheid, ondernemerschap en economie. Vanuit diverse (bestaande) gremia wordt hierop aangesloten.

* Op nationaal niveau zijn de regio's Eemsdelta en RGA aangewezen als één "Stedelijke regio met topsectoren". Het betreft de topsectoren Energie, Chemie, Life Science & Health, High Tech Systemen en Materialen (wo. Sensor) en Agro Food. Voor deze economische inzet van RGA-Eemsdelta (Platform Economie) is een concept-samenwerkingsovereenkomst beschikbaar dat zich mede richt op bovengenoemde Europese agenda.

* Op (boven)regionaal niveau willen de regio's als onderdeel van de krimp-groedialoog samenwerking in een breder perspectief plaatsen, gericht op wonen, de samenhangende thema's economie-onderwijs en de zorg (waarvoor ook mogelijkheden liggen in Europa).

4.3 planning

Rond de verkenning van deze thema's (fase 1) en de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking (fase 2) zal in de eerste helft van 2013 aanzienlijke voortgang zijn geboekt. Naar verwachting kunnen de resultaten daarvan in de 3e bijeenkomst van de bestuurlijke begeleidingsgroep worden voorgelegd. Voorgesteld wordt de volgende fasering en tijdpad.

Activiteit (fase)	Planning	Bestuurlijk Overleg (BO)
* Ondertekening Convenant Rijk-Groningen	29 okt. 2012	
* Vaststellen Plan van Aanpak groei-krimpdialoog	nov. 2012	Jan 2013 1 ^e BO
0. Vaststellen Uitwerkingsplannen van fase 1 en 2.	okt-dec. 2012	
1. Ambtelijk uitdiepen problematiek en mogelijkheden rondom krimp-groei (gezamenlijke kennisontwikkeling, verkenningen, focus genoemde thema's).	jan-mei 2013	juni 2013, 3 ^e BO
2. Verkenning situatie regio Oldenburg (krimp-groei-	jan-mei 2013	juni 2013,

³ Rond deze verkenningen wordt gebruik gemaakt van veel bestaand materiaal (onderzoeken DEAL-gemeente, huidig KAW-onderzoek Oost-Groningen 2020/2025 met acht sporen, acties Stulp/Schroor in RGA-kader m.b.t. economie en arbeidsmarkt, de Noordelijke Arbeidsmarkt-verkenningen, Atlas van kansen BZK, regionale samenwerking Bureau PAU, de CAB-studies, nadere studies van het Kennis Netwerk Noord-Nederland, de EDR-activiteiten, de adviezen van RuG-Professoren Jouke van Dijk en Philip McCann als special adviser van Eurocommissaris Hahn over de toekomst van middelgrote stedelijke regio's in Europa etc.)

problematiek, mate van verwevenheid centrumstad-regio, arbeidsmarkt, (kennis)economie etc).		3 ^e BO
3. Nadere beschouwing op wat de verkenningen hebben opgeleverd, inclusief de vraag: heeft het zin om de slag m.b.t. krimp-groei naar de regio Leer-Oldenburg te maken?)	mei-sept. 2013	oktober, 4 ^e BO
4. Nadere strategie-uitwerking van de mogelijkheden van samenwerking en wederzijdse versterking tussen groei-en krimpgebieden en eventueel profilering en etalering als belangrijke grensoverschrijdende regio in relatie tot de mogelijkheden die de EU biedt.	mei-sept 2013	oktober, 4 ^e BO

5. Voorstel

Zie

Aanvullingen Plan van aanpak voor vervolg op krimp-groeidialoog (febr 2013)

Aanvullingen

Plan van aanpak voor vervolg op krimp-groedialoog

februari 2013

Van plan van aanpak naar concrete projectvoorstellen

In de loop van de afgelopen jaren zijn zeker in de krimpgebieden veel conferenties en bijeenkomsten georganiseerd en projecten gestart. Ondermeer heeft dat geleid tot een Actieplan Bevolkingsdaling 2010 – 2013 Krimp in Groningen en het convenant 'Groningen op koers' dat 28 oktober 2012 is ondertekend door provincie en gemeente Groningen en het rijk. De krimp vindt plaats. De overheid pretendeert niet die te kunnen keren en spant zich binnen de context van de krimp in kansen te bevorderen en te creëren. Uniek in Nederland is de strakke aansluiting tussen de groeiregio Groningen-Assen en de aangrenzende krimpregio's in Groningen en Drenthe. De wil tot samenwerking is groot. De vraag is nu waaruit de meerwaarde van samenwerking tussen de groeiregio en de krimpregio's zichtbaar wordt.

Waarom toetsen we of er effecten zijn van de samenwerking?

De Regio Groningen-Assen heeft de ambitie het mooiste woonwerklandschap te worden. Daarvoor koerst zij op behoud en versterking van haar economische positie in combinatie met behoud van de hoge ruimtelijke kwaliteit. Niet alleen is het belangrijk dat ondernemers zich hier vestigen en hier blijven. Het is ook van belang dat werknemers hier goed kunnen wonen, er hoogwaardig onderwijs is en er goede voorzieningen zijn op het gebied van ondermeer gezondheidszorg, welzijn, en cultuur. Naast aandacht voor de economische positie investeert de Regio in bereikbaarheid, landschap en wonen. De meerwaarde van de samenwerking zou tot uiting moeten komen in de gedeelde kwaliteit van het werken, het wonen, en voorzieningen. In het convenant staat het duidelijk verwoord in de doelstelling.

'Partijen noemen in dit convenant maatregelen om in te spelen op de gevolgen van de demografische ontwikkelingen in de Provincie Groningen. Partijen beschouwen het behoud van de leefbaarheid en een vitale economie in Groningen daarbij als belangrijke regionale doelstelling. De ambities en uitdagingen waarvoor Groningen staat, vereisen een transformatie in het wonen, in de ruimtelijke planvorming, in zorg- en andere voorzieningen en in de economie. Deze transformatieopgave is gericht op het realiseren van een nieuwe, evenwichtige situatie; een robuuste ruimtelijke structuur die leidt tot een betere aanpak van de waardedaling van vastgoed en een flexibele structuur om voorzieningen te borgen. Op die manier kan Groningen de basis bieden voor een duurzaam vitale regio met een voldoende aantrekkelijk woon-, leef-, en vestigingsklimaat om haar ambities waar te maken. Het realiseren van deze nieuwe situatie vereist innovatie, waarbij steeds gewerkt wordt vanuit de kracht die in Groningen aanwezig is. De primaire verantwoordelijkheid en daarmee ook het initiatief ligt bij de regio's en de Provincie. Het Rijk kan op onderdelen zoals uitgewerkt in dit convenant aangesproken worden in relatie tot het vraagstuk van demografische veranderingen en daarmee gepaard gaande ruimtelijke consequenties. Met deze tijdelijke bemoeienis wil het Rijk het proces, dat al in de Provincie op gang gebracht is, ondersteunen en faciliteren.'

De inzet van kennis en capaciteit moet zich dan ook vooral richten op het goed organiseren van de voorzieningen op regionaal, stedelijk, en subregionaal niveau, en behoud en versterking van de goede

bereikbaarheid ervan Ook verdient de kwaliteit en de inrichting van de leefgebieden grote aandacht evenals het versterken van het producerend bedrijfsleven als belangrijke tegenhanger van de omvangrijke budgeteconomie.

Daarbij zoeken we

- naar innovatie door nieuwe verbindingen tussen het bestaande.
De bedrijvigheid in Noord-Nederland bestaat vooral uit midden- en kleinbedrijf. Veel bedrijven werken alleen zonder collega-bedrijven te kennen of contacten ermee aan te gaan. Wij veronderstellen dat daardoor potentieel tot nieuwe bedrijvigheid onbenut blijft.
- naar kansen voor economische versterking door grensoverschrijdende contacten.
Duitsland is onze belangrijke handelspartner. Opvallend is dat de Duitse economie betere resultaten boekt dan de Nederlandse en de werkloosheid ook direct over de grens flink lager is dan in Groningen en Drenthe.
- naar verbinding van belangen in plaats van het zoeken naar tegenstellingen.
Overheden maken geen bedrijvigheid. Wel kunnen overheden zoeken naar mogelijkheden om ondernemers te ondersteunen en faciliteren. Gemeentelijke en provinciale overheden bekleden verschillende rollen en posities. Meerwaarde ontstaat als overheden elkaar vinden in gemeenschappelijke belangen en zo de verbinding aan kunnen gaan met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en burgers. Juist door de verbindingen tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en faciliteiten vanuit de overheid kunnen nieuwe businessmodellen tot ontwikkeling komen.

Deze uitgangspunten werken we uit in vier sporen.

1. Spoor 1 Wonen en Woonomgeving
2. Spoor 2 Economie, onderwijs en arbeidsmarkt
3. Spoor 3 Zorg en Voorzieningen
4. Spoor 4 Bereikbaarheid

De vier sporen werken wij nader uit op de volgende punten:

1. belangrijke trends en ontwikkelingen
2. aangeven van kansen en quick wins
3. het beantwoorden van de hoe-vraag (of in ieder geval daarover hebben nagedacht)
4. opnemen wat de rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin kan zijn.

Algemeen

1. Belangrijke trends en ontwikkelingen

Uit 4stedenoverleg):

- Demografische trek naar steden blijft doorgaan
- Doorgaande concentratie en groei economie in stedelijke regio's
- Toenemende internationalisering (EU, intercontinentaal)
- Toenemende verwevenheid stad en regio, oa krimp/groei
- Opkomst duurzame economie, kenniseconomie en kleinschalig ondernemerschap, werken in ketens Innovatie vooral in steden
- Decentralisatie: Provincies kader, intergemeentelijke uitvoering
- Van Government naar Governance: Overheid andere rol →Burger/ondernemer meer (uitvoerings)verantwoordelijkheid
- Voortgaande internationalisering
- Stedelijke regio's op eigen kracht
- Effect digitalisering samenleving
- Schaalvergroting (gemeenten, bedrijven, zorginstellingen), schaalverkleining (ZZP-ers, kleine bedrijven die in wisselende samenstelling samenwerken). Deze trend hoeft niet direct in verband te staan met een krimpende bevolking.

2. Kansen en quick wins

- Benutten van wat je hebt in dorp, stad en regio (kennis, deskundigheid, instellingen). => kennis delen, capaciteit en deskundigheid delen. bijv via digitale marktplaats met vraag en aanbod voor gemeenten en provincie.
- Kijk naar andere voorbeelden in Europa hoe met krimp wordt omgegaan. Wij zijn niet uniek. Wat is daaruit te leren? Pak voorbeeld voor concretiseren wijkeconomie
Creëer pilots in dorpen waar traditionele onderwijs, zorginstellingen, publieke functies (bieb) en/of winkels verdwijnen. In deze pilots functies bij elkaar brengen in een gedeelde accommodatie. bijv een supermarkt die boeken uitleent. Benut de kansen voor onderwijs op afstand dmv digitalisering (in Amerika al volop aan de gang vlg een artikel uit NRC, enkele weken geleden). Nu moeten kinderen voor basisonderwijs naar dorp a, VMBO naar dorp/stad b, HAVO/VWO naar dorp/stad c, etc. Idee is om niet alleen te investeren in goede OV verbindingen tbv scholieren maar ook om het onderwijs terug te brengen naar de dorpen waar de scholen zijn verdwenen. Zorg voor een punt in een dorp waarin alle kinderen (bo, vo, etc.) samen een deel van onderwijs kunnen ontvangen. Dit onderwijs digitaal door de school laten ondersteunen.

3. De hoe-vraag

Hier nvt.

4. De rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin

Per quick win bekijken:

- In opdracht van de provincie digitale marktplaats ontwikkelen t.b.v. steden, dorpen en regio in een intranetomgeving toegankelijk voor bestuurders en ambtenaren. Bouwen en beheer door professioneel bedrijf.
- Analyse van andere krimpsituaties: door Provincie
- Aanpak wijkeconomie in een aantal pilots uitvoeren in de provincie.
- Anders onderwijs organiseren; pilot maken met enkele scholen (basis, voortgezet, beroeps) in één of twee representatieve dorpen. Actie door onderwijsinstellingen, gemeenten, provincie. Geld vragen bij rijk obv goed pva.

Spoor 1

Wonen en woonomgeving; (ver-)binden van groei en krimp

1. Belangrijke trends en ontwikkelingen

Geconstateerd wordt dat op het gebied van Wonen en Woonomgeving (voor wat betreft aantallen) een 'dunne' relatie is als het gaat om krimp en groei. De relatie is naast kennisdeling tussen partijen en dat er een stevige relatie ligt op het gebied van kwaliteiten:

- Leefstijlenbenadering
- Woonomgevingsbenadering
- Monitor
- Bewonersparticipatie volgens de participatieladder
- Analyse naar impact vergrijzing en ontgroening op migratie

2. Kansen en quick wins

Relatie met convenant

Op het vlak van wonen geven de regionale partijen aan gezamenlijk op zoek te gaan naar de mogelijkheden voor aanpak van zowel de corporatieve als de particuliere woningvoorraad, inclusief de openbare ruimte. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de opgebouwde kennis vanuit de wijkvernieuwing, de krachtwijkenaanpak en bestaande experimenten" (Uit convenant Rijk – Groningen, versie 10 2b2).

Aansluiting lopende activiteiten

Regionale Woon- en Leefbaarheidsplannen

Cocreatie methode Groningen

Woonmilieus in Stad

Aansluiting bestaande organisaties/ initiatieven

- gemeenten Groningen, De Marne, Delfzijl en Oldambt

3. De hoe-vraag

Opstarten en uitvoeren van een kwalitatieve analyse van eerder genoemde onderwerpen.

Het dilemma is investeren in groei en desinvesteren in sloop/krimp en dat binnen een straal van circa 40 kilometer. Dat is in de huidige sociaaleconomische situatie onaanvaardbaar.

Er is de wens om de kwalitatieve behoefte in de stad en regio in kaart te brengen, dit aan de hand van een gekozen methodiek. (bijv. door Smartagent).

* doel deelproject:

- Het in beeld brengen van de kwalitatieve woonbehoefte van inwoners.
- Dichter aansluiten op de beleving van inwoners en ook stakeholders
- Hoe benut je de (schijnbare) kansen die zich in krimp- groei gebied voordoen?
 - Versterking van stad en regio
 - Overlap van krimp- en groei in beeld brengen(ahv regionale woon- en leefbaarheidsplannen (rol provincie).
 - Analyse van die overlap
 - Leefstijlenbenadering.
 - Woonomgevingstypologieën benadering
 - Het analyseren van de mis-match van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse

4. De rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin

In vervolg.

Spoor 2

Economie, onderwijs en arbeidsmarkt

1. Belangrijke trends en ontwikkelingen

- De noordelijke economie is gevoeliger voor conjunctuur invloeden, de koopkrachtdaling en toenemende werkloosheid zorgen voor minder consumptieve bestedingen. De noordelijke economie heeft daar relatief meer last van, omdat het gemiddelde inkomen lager ligt dan in de rest van Nederland.
- De globale trend is, dat de werkgelegenheidsstructuur in het Noorden naar die van de rest van Nederland toegroeit. In het Noorden is relatief veel werkgelegenheid in de sectoren Zorg (Vooral in Groningen), Industrie, Overheid, Onderwijs en Landbouw. In Dienstverlening en Handel loopt het Noorden nog sterk achter, wat valt te verklaren uit het gegeven dat deze sectoren vooral in stedelijk gebied geconcentreerd zijn, en het Noorden relatief minder stedelijk gebied kent.
- De sector Zorg is de enige sector waar nog echt groei in zit (plus zakelijke dienstverlening in stad). Industrie en Landbouw zijn sectoren waar de werkgelegenheid afneemt (muv specifieke

technische functies) en Overheid en Onderwijs staan de komende jaren onder druk vanwege de bezuinigingen.

- Een belangrijk kenmerk van het bedrijfsleven in het Noorden is de sterke vertegenwoordiging van het MKB. In Groningen is het aandeel in de werkgelegenheid 72%. De komende jaren zal door minder consumptieve bestedingen en stagnerende activiteiten in de bouw de economische groei minder zijn;
- Er zijn 5 speerpunten benoemd die centraal staan in Noord- Nederland: Energie, Watertechnologie, Sensortechnologie, Healthy ageing en Agribusiness;
- De competentie- eisen in beroepen veranderen: routine taken en manuele taken worden steeds minder gevraagd, terwijl abstracte taken een grote stijging vertonen. Daarbij is de laatste jaren de werkgelegenheid in het lagere en middensegment gedaald, terwijl juist het hoger en elementaire segment een stijging vertoonden. Steeds meer middelbaar opgeleiden bezetten banen in het lagere segment, wat leidt tot verdringing van lager opgeleiden.
- Het onderwijs heeft te maken met een tekort aan stage- en BBL plekken, wat een belemmering is voor doorstroom van leerlingen. Veroorzaakt door de huidige crisis.
- De beroepsbevolking neemt als gevolg van conjunctuur, (jongeren en herintreders stellen hun stap uit tot de markt aantrekt) vergrijzing en ontgroening af. Vergrijzing en ontgroening komen voornamelijk voor in de periferie. De aanbodzijde van de arbeidsmarkt komt hiermee op termijn onder druk te staan. Wanneer de economie weer aantrekt zal de vraag naar arbeid groeien. Het is dus van belang dat de participatiegraad op peil blijft en op termijn gaat groeien.
- Het opleidingsniveau is in het Noorden gemiddeld lager dan in Nederland als geheel. Het aantal hoogopgeleiden is aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde. Dit heeft onder meer te maken met achterblijvende resultaten in het basisonderwijs, relatief beperkte doorstroming van VMBO naar MBO naar HBO en vertrek van hoger opgeleiden naar elders. In de stad zien we echter dat het aandeel mensen met een hogere opleiding groeit.
- De werkloosheid in het Noorden ligt hoger dan het landelijke gemiddelde. Vooral in de publieke sector, de industrie en de zakelijke dienstverlening is de werkloosheid toegenomen. Daarnaast kent Noord- Nederland verhoudingsgewijs veel uitkeringen, In Groningen zijn dat relatief veel WWB'ers en Wajongers en daarnaast specifiek in Oost- Groningen veel WSW'ers (3x zo hoog als landelijk);
- Overig:
De participatiewet: met de participatiewet worden de Wet Werken en Bijstand, Wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wajong samengevoegd. Uit onderzoek blijkt dat gemeenten in krimpregio's per inwoners tot 90 euro minder hebben te besteden. Door werknemers van de sociale werkplaatsen te laten doorstromen naar regulier werk moet er geld vrijkomen voor gemeenten. Juist in krimpregieden zal die doorstroming moeilijk te realiseren zijn

2. Kansen en quick wins

- De afname van werkgelegenheid in de sector Industrie zit vooral in de grootschalige productie, die goedkoper elders kan worden uitgevoerd. Kansen liggen op het gebied van ontwikkeling van hoogwaardige technologie, die eveneens voor de sector Landbouw kansen biedt waar het gaat om ontwikkeling van nieuwe producten en technologie. Gezien de sterke vertegenwoordiging van het MKB is het van belang om qua innovatiekracht hier aandacht op te richten vanuit de notie dat veel vernieuwingen bedacht worden in kleine bedrijfjes. Kansen liggen hier ook voor jonge afgestudeerden als potentiële ondernemers;
- Door vergrijzing en ontgroening valt een tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten te verwachten in voornamelijk de krimpregio's. In de krimpregio's zal extra aandacht moeten worden besteed aan de aansluiting tussen arbeidsmarkt- en onderwijs. Vergrijzing biedt kansen, wanneer ouderen uitstromen, krijgen jongeren een kans. De vervangingsvraag is echter vele malen groter dan de uitbreidingsvraag.
- Techniekpact 2020 biedt wellicht mogelijkheden in doorstroom, stageplekken etc in de techniek.
- Kansen liggen er in het meer functiegericht opleiden van werklozen en bestaand (zittend) personeel naar een hoger niveau, zodat instroom aan de onderkant mogelijk is. Ook om doorstroming te bevorderen en verdringing tegen te gaan;
- Aandacht naar projecten die een bijdrage leveren aan economische vitalisering, leefbaarheid en/ of een evenwichtige arbeidsmarkt in de krimpregio's. Aansluitend bij de sterke sectoren in de Eemsdelta zijn er in Oost- Groningen bijvoorbeeld goede mogelijkheden om bij te dragen

aan de leefbaarheid en economische vitalisering via thema's als recreatie en toerisme, hergebruik leegstaande panden en biobased economy/ landbouw.

- In Duitsland is de werkgelegenheid aanzienlijk beter. Onderzocht moet worden wat er nodig is om uitkeringsgerechtigden/ Nuggers toe te leiden over de grens.
- Verbinding leggen tussen de economische potentie die op kleinschalige niveaus aanwezig is en de versterking, de vitalisering en de innovatie van de regionale economie: eigen kracht en regionale identiteit als aanjagers om gebieden veerkrachtig, levensvatbaar en leefbaar te houden.
- In navolging van punt 4: Verbinding leggen tussen de groei en krimpregio's. Hoe ziet een groei regio eruit en hoe een krimpregio? Wat zijn de sterke/ speerpunten en hoe kun je dan de verbinding leggen tussen de regio's.

3. De hoe-vraag

De groei- krimp dialoog kan in kaart brengen welke initiatieven/ activiteiten er al zijn, welke concrete ontwikkelingen (knelpunten/ kansen) er daadwerkelijk zijn. Binnen de groei- krimp dialoog kunnen we vervolgens verbindingen leggen tussen de sporen, zorgen voor afstemming met en tussen de diverse initiatieven en ideeën uitwisselen hoe een groei gebied een krimpregio kan versterken of andersom. Daarnaast kunnen we een rol spelen bij het in kaart brengen van grensoverschrijdende mogelijkheden. Groei-krimp dialoog overkoepelend, (mee) denker, initiator van ideeën en aanjager.

4. De rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin

- Het scheppen van de juiste randvoorwaarden en vanuit haar wettelijke taken het faciliteren/ begeleiden van werklozen naar de arbeidsmarkt: Voorbeelden:
- Het aantal banen in grensregio's neemt fors toe, wanneer banen over de grens worden meegenomen. Werkzoekenden blijken echter nog minimaal gehoor te geven aan werkgelegenheid aan de andere kant van de Duitse grens. Dit ligt onder meer aan de administratieve rompslomp waar grenswerkers tegenaan lopen. De overheid kan hier wellicht een rol in spelen, door deze belemmeringen weg te halen.
- De aansluiting onderwijs- arbeidsmarkt kan beter vorm worden gegeven. De overheid heeft een taak om uitkeringsgerechtigden 'klaar te maken' voor het moment dat de krapte zichtbaar wordt. Dit houdt in het toeleiden/ opleiden van werkzoekenden richting concrete vraag van de werkgevers. Een goede afstemming met het Onderwijs is noodzakelijk, die hier natuurlijk ook een grote rol in heeft. Techniekpact 2020
- Eenduidige werkgevers benadering, ontzorgen van werkgevers;
- Overheid- Onderwijs en Ondernemingen moeten nog meer in gesprek, overheid kan initiator zijn. Overheid kan stimuleren, dat jongeren kiezen voor een opleiding richting zorg en techniek. Voorbeelden zijn project BOTSS/ SXC en zorgpleinnoord.
- Voorzieningen op peil/ bereikbaar, woonomgeving op peil, mobiliteitsvraagstuk.
- Inrichten toeristische functie.

Spoor 3 Zorg en Voorzieningen

1. Belangrijke trends en ontwikkelingen

- Vergrijzing (grijze druk) met daardoor stijgend beroep op zorg
- Stijgend aantal chronisch zieken
- Een mogelijk relatief verschil tussen stad en regio qua leeftijd: jonge stad en grijs ommeland.
- Minder betaalbare zorg voor meer mensen
- Minder –opgeleide- mensen om in die zorg te werken
- Steeds hogere urgentie voor zorginnovatie (bv zorg op afstand, E-health)

- Steeds hogere urgentie om ouderen mobiel te houden
- Steeds meer stad Groningen als centrum functie voor onderwijs en hoogwaardige zorg
- Slechtere gezondheid bewoners krimpregio in relatie tot lagere sociaaleconomische status vraagt meer mantelzorg en maatwerk
- Dure, complexe en acute zorg wordt meer geconcentreerd aangeboden waardoor levensvatbaarheid kleine instellingen in het geding is.
- Krimpgebieden niet aantrekkelijk als vestigingsplaats (eerstelijns-)zorgverleners, huisartsentekort
- Ontwikkeling anderhalvelijns-zorg legt druk op huisartsenzorg in krimp-regio's
- Minder overheid, meer markt in de zorg legt grotere druk bij kleine gemeenten in krimp-regio

2. Kansen en quick wins

Uitgangspunt (Plan van aanpak vervolg Groei-krimp dialoog):

Zorg van kwalitatief voldoende hoog niveau, met voor alle inwoners toegang tot de juiste zorg, op het juiste moment en op de juiste plaats:

Doelen: Zorg moet bereikbaar, beschikbaar, en toegankelijk zijn voor de bewoners van de regio Groningen

Vervolg op het vorig jaar afgesloten Hoofdlijnenakkoord tussen Minister, verzekeraars en ziekenhuizen over concentratie en spreiding in de zorg ontwikkelen verzekeraars op dit moment Regiovisies (Menzis ontwikkelt regiovisies voor Groningen en Noord-Drenthe). In opdracht van Menzis heeft KPMG nader onderzoek gedaan naar de doorstart van curatieve zorg in Noord-Oost Groningen.

Organisatievraagstuk in de zorg. De "terugtrekkende overheid" impliceert een andere organisatie van het vraagstuk zorg en legt tevens een grotere verantwoordelijkheid bij de burger. Speerpunt Healthy Ageing in Akkoord van Groningen en als topsector in G-kracht, dus het ontwikkelen van de kenniseconomie. In dat verband ook ondersteunend aan HANNN, Healthy Ageing Campus e.d.

UMCG/RUG spant zich in voor 2 jaar gezonder oud worden. O.a. met langlopend toponderzoek (Lifelines, Eriba). Hanzehogeschool start dit jaar met expertisecentrum Zorg en Healthy Ageing. In 2012 was Groningen "EU city of active ageing and solidarity between generations" met vele initiatieven in samenwerking met diverse organisaties: spin-off 2013.

De gemeente Groningen is partner in European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing. Age Friendly environment. Gaat vooral om leveren van best practices: lopende projecten en onderzoek op het gebied van mobiliteit en vervoer, wonen en sociale omgeving.

Noord-Nederland heeft zich kandidaat gesteld als model-regio in Europa op het terrein van Healthy Ageing en wil daarmee in aanmerking komen voor deelname aan de nieuwe onderzoeksprogrammering HORIZON 2020/KP8, societal challenge: 'health, demographic change and wellbeing'. In 2013 zal duidelijk worden of Noord-Nederland het ook wordt.

In de concept Regionale Innovatiestrategie (RIS3) die Noord-Nederland opstelt om als basis te dienen voor de nieuwe EU Structuurfondsen-periode 2014-2020 staat Healthy Ageing genoemd als belangrijk speerpunt om een proeftuin voor nieuwe ontwikkelingen te vormen.

Samenwerking regio Groningen met Noord-Duitsland

Oprichten van een academische werkplaats publieke gezondheid waarin krimp een belangrijk thema is, en van waaruit onderzoek wordt gedaan ism RIVM naar de invloed van de sociale omgevingskenmerken op gezondheid van mensen die in krimpregio's in (Noordoost)- Groningen wonen; en naar in hoeverre inwoners van Noordoost-Groningen problemen ervaren met de beschikbaarheid en de bereikbaarheid van zorg(verleners)

Gezondheidsenquête GGD gehouden in de provincie Groningen: resultaten voorjaar 2013

3. De hoe-vraag

Overweging is om eerst onderzoek cq inventarisatie te doen, zoals hieronder is aangegeven; de resultaten kunnen dan benut worden om een regio-plan zorg te maken, samen met betrokken overheden, financiers en (grotere) aanbieders:

- Inventarisatie zorggebruik,
- Inventarisatie zorgvoorzieningen in de krimpregio's;
- Onderzoek naar zorgbehoefte in toekomst op basis van demografische en andere kenmerken
- Opstellen regiovisie Zorg

Vormgeven actieplan "Noord-Nederland Proeftuin 2e helft 2013 (nadat duidelijkheid is over reference-aanmelding en de RIS3)

Opening Lifelines in Papenburg en de European Medical School Oldenburg, als aanzet om de internationale contacten beter vorm te geven.

4. De rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin

Bestuurlijk

In juli 2012 is tijdens een overleg van de GGD bestuurscommissie (portefeuillehouders Zorg/gezondheid van de Groninger gemeenten) waarbij vertegenwoordigers van Menzis en gedeputeerde Besselink aanwezig waren afgesproken dat er twee maal per jaar een overleg zal zijn van deze partijen om de ontwikkelingen, resultaten van projecten en best practices op het gebied van zorg met elkaar te delen. Mogelijk kan dit platform ook een rol spelen in het ontwikkelen van een plan van aanpak voor het spoor Zorg

Ambtelijk

Instellen werkgroep gemeenten (stad en krimp-) en anderen om dit spoor verder uit te werken en te verdiepen.

Spoor 4 Bereikbaarheid

1. Belangrijke trends en ontwikkelingen

Beleidskader Bereikbaarheid Krimpgebieden provincie Groningen

- mobiliteitsbehoefte blijft gelijk, dan wel stijgt; er wordt door minder mensen grotere afstanden afgelegd (en frequenter)
- minder financiële middelen beschikbaar
- vergrijzing en clustering van voorzieningen, samen met bezuinigingen veroorzaakt een steeds groter mobiliteitsprobleem: er is meer behoefte aan kris-kras bewegingen (dunnere vervoersstromen) met minder financiële middelen
- ontwikkelingen in techniek (zoals elektrische fiets), apps (bijv. bij elkaar brengen van particulier vervoervraag en -aanbod)

brandstof wordt steeds duurder (en strengere milieunormen) wat als een bedreiging gezien kan worden voor autobereikbaarheid

2. Kansen en quick wins

- technologische toepassingen/ontwikkelingen bieden kansen; het wordt gemakkelijker om vervoeraanbieders te koppelen aan vraag. Ook glasvezel kan de bereikbaarheid middels snel internet verbeteren. Deze ontwikkelingen zouden we kunnen ondersteunen.
- als gemeenten c.q. onderwijsinstellingen de clusterplannen aan ons (kunnen) vrijgeven, zullen wij beter in staat zijn om voor te sorteren op vervoersaanbod c.q. locatiekeuze. Zo zouden we van te voren kunnen nadenken over inpassing in het OV-net of zelfs in overleg met diverse partijen de locatiekeuze kunnen beïnvloeden

3. De hoe-vraag

Op 22 januari a.s. vindt een gesprek met gedeputeerden Boumans en Besselink plaats. Doel van dit gesprek is om beide gedeputeerden op zelfde lijn te krijgen; overeenstemming over de 'stip op de horizon'. Parallel hieraan zal het OV-bureau Groningen-Drenthe vaststellen voor welke projecten zij zich zullen inzetten. Het is dan aan de provincie om, samen met de diverse partners, beleid te ontwikkelen voor de provincie Groningen.

Bovenregionaal kijken naar best practices, regionaal beleid ontwikkelen.
met welke partners

- OV-bureau Groningen-Drenthe
- Gemeenten in krimp- en niet krimpgebieden
- Onderwijsinstellingen via gemeenten, dan wel via provinciale werkgroep of evt. direct wat leggen we waar neer (wie doet wat, welke afstemming)

PM. Dit moet in de beleidskader worden vastgelegd. Zo zou er geïnventariseerd moeten worden in hoeverre met onderwijsinstellingen afgestemd kan worden waar vanuit vervoerkundig oogpunt het beste scholen geclusterd kunnen worden.

4. De rol van de overheid (gemeenten / provincie) hierin

In afstemming: Één van de onderwerpen waar meer duidelijkheid over geschapt moet worden is de mate van zelfredzaamheid van de burger. Moeten wij als provincie voornamelijk burger initiatief stimuleren en faciliteren of is een wat actievere rol voor ons weggelegd?

Samenvatting en planning

Samenvattend wordt gesteld dat op korte termijn voor 5 projecten plannen van aanpak kunnen worden opgesteld. Voor elk van de 4 sporen is een projectvoorstel opgesteld en aanvullend een algemeen projectvoorstel.

De vijf projectvoorstellen:

1. Algemeen: Faciliteren van kleine nieuwe innovatieve bedrijvigheid in krimp-groei regio's in Stad en Ommeland door opzetten pilot Innovatief Ondernemerschap
2. Spoor 1 Wonen en Woonomgeving: wijkeraanpak versterken in centrum of 1 of meer wijken in Winschoten
3. Spoor 2 Economie, onderwijs en arbeidsmarkt: Casus "Ondernemerstrefpunt" inbrengen in Workshop Grensoverschrijdend samenwerken over Duitse – Nederlandse kansen/belemmeringen arbeidsmarkt
4. Spoor 3 Zorg en Voorzieningen: Aansluiten bij proeftuin Healthy Aging Virtuele zorghuizen Verzoamelstee
5. Spoor 4 Bereikbaarheid: Pilot alternatieve vervoersmogelijkheden: Aansluiten bij casus Loppersum

Voor de inhoud van de 5 projecten zie de samenvattingstabel op de volgende pagina.

Hierbij wordt de volgende fasering en tijdspad voorgesteld:

NB. Dit is een versnelling en dus ook aanpassing op de oorspronkelijke planning van 4.3.

Fasering en tijdspad

Activiteit (fase)	Ambtelijke werkgroep	Bestuurlijk Overleg (BO)
Ondertekening Convenant Rijk-Groningen		29 okt. 2012 Is gerealiseerd
Vaststellen Plan van Aanpak groei-krimpdialoog Opgesteld september 2012	Maart 2013	April 2013 1e BO
Vaststellen aanvullingen plan van Aanpak groei-krimpdialoog Opgesteld februari 2013	Maart 2013	April 2013 1e BO
Vaststellen inhoud Workshop grensoverschrijdende samenwerking	Maart 2013	April 2013 1e BO
Voor bereiden Plan van aanpak voor 5 spooruitwerkingen Dit wordt een nadere concrete uitwerking van de mogelijkheden van samenwerking en wederzijdse versterking tussen groei-en krimpgebieden en eventueel profilering en etalering als belangrijke grensoverschrijdende regio in relatie tot de mogelijkheden die de EU biedt.	Mei en juni 2013	juli 2013, 2e BO
Vorbereidingen Workshop grensoverschrijdende samenwerking	Mei 2013	juli 2013, 2e BO
Start eerste deel Workshop grensoverschrijdende samenwerking	Eind juni 2013	
Start keuze spoor 1	Eind juni 2013	
Afsluitingsbijeenkomst van de serie Workshop grensoverschrijdende samenwerking	Eind november 2013	November 2013 3 ^e BO
Optioneel: Verkenning situatie regio Oldenburg (krimp-groei-problematiek, mate van verwevenheid centrumstad-regio, arbeidsmarkt, (kennis)economie etc).	Optioneel eind 2013	November 2013 3 ^e BO
Nadere beschouwing op wat de verkenningen hebben opgeleverd, inclusief de vraag: heeft het zin om de slag m.b.t. krimp-groei naar de regio Leer-Oldenburg te maken?)	Optioneel eind 2013	November 2013 3 ^e BO

Algemeen	Spoor 1 Wonen en Woonomgeving	Spoor 2 Economie, onderwijs en arbeidsmarkt	Spoor 3 Zorg en Voorzieningen	Spoor 4 Bereikbaarheid
BELANGRIJKE TRENDSEN EN ONTWIKKELINGEN				
Doorgaande concentratie en groei economie in stedelijke regio's. Stimuleren van innovatieve bedrijvigheid in de regio	Demografische ontwikkelingen beïnvloeden woonbehoeften van bewoners Leren werken vanuit de burger, de consument, de ondernemer; vraaggericht	De werkgelegenheid in de zorgsector neemt toe Tekort aan stage-BBL plekken in het onderwijs Afname van werkgelegenheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Mismatch onderwijs & arbeidsmarkt	Ontwikkelingen in de 1 ½ lijnszorg <i>Samenredzaamheid</i> , zorg op afstand er zijn minder (opgeleide) mensen om in de zorg te werken concentratie en spreiding van zorg	Centreren van voorzieningen in stedelijke regio's Slimmer organiseren van vervoer Stimuleer burgerinitiatieven
KANSEN EN QUICKWINS				
Faciliteren van kleine nieuwe innovatieve bedrijvigheid in krimpgebied regio's in Stad en Ommeland door opzetten pilot Innovatief Ondernemerschap (kleine economie: potentiële nieuwe en jonge ondernemersconcepten. Mogelijkheid om bijv. nieuwe APP's te ontwikkelen in relatie tot bereikbaarheid. Is verbinding van meerdere sporen. Concreet voorbij de knelpunten kernen)	Winschoten wijkenaanpak versterken in centrum of 1 of meer wijken (behoefte aan Expertpool vanuit typing, bijv. Smartagent. Vraaggericht starten met kijk op woonbehoeften)	Casus "Ondernemerstrefpunt" inbrengen in Workshop Grensoverschrijdend samenwerken over Duitse – Nederlandse kansen/belemmeringen arbeidsmarkt Ondernemerstrefpunt; hoe kan je belemmeringen op langere termijn weghalen) 2° regionale vacatureaanbod	Aansluiten bij proeftuin Healthy Aging Virtuele zorghuizen Verzoamelstee	Pilot alternatieve vervoersmogelijkheden: Aansluiten bij casus Loppersum <i>Alternatieve vervoersmogelijkheden, bijv. werken met bijv. APP's in gebied waar scholen al geclusterd worden en WMO vervoer aanwezig is.)</i>
ROL GEMEENTE GRONINGEN, KRIMPGEEMEENTEN, PROVINCIE				
Benut kennis van opzet wijkeconomie vanuit gemeente Groningen met hulp van ambtelijke ondersteuning	Benut kennis krachtwijkenaanpak van de gemeente Groningen, met hulp van ambtelijke ondersteuning	Benut kennis van de gemeente Groningen, met hulp van ambtelijke ondersteuning	Benut kennis Healthy Aging van de gemeente Groningen, met hulp van ambtelijke ondersteuning	Benut kennis Verkeer & Vervoer van de gemeente Groningen, met hulp van ambtelijke ondersteuning

Bijlage

Workshop Grensoverschrijdende werken

Datum 27 01 2013
Van Hans de Wolf; gemeente Oldambt, Claudia Boon; gemeente Groningen,
Dorine Sibbes; provincie Groningen
Betreft Concept Plan van aanpak Workshop Grensoverschrijdende werken

Inleiding

Wat zijn de verschillen tussen de Nederlandse en Duitse gemeenten in de krimpregio's? Hebben bestuurders, ambtenaren en burgers in beide landen dezelfde verwachtingen op het gebied van arbeidsmarkt, economie en onderwijs? En bedoelen ze ook echt hetzelfde met ongeveer dezelfde begrippen? Hebben we een goede indruk van afwijkende norm- en regelgeving in het buurland? Deze en andere vragen komen aan bod in de serie workshops "Grensoverschrijdend werken" die in juni 2013 van start gaat.

Achtergrond

Tegen de achtergrond van de "krimp-groeidialoog" hebben de provincie Groningen, de regio Groningen-Assen en de gemeentes Delfzijl, Oldambt, De Marne en Groningen het voornemen om samen met de aangrenzende Duitse gemeentes een serie workshops te organiseren. Dit staat beschreven in het Plan van aanpak voor vervolg op krimp-groeidialoog, zie bijlage 1.

Doel workshops

Het doel is om de grensoverschrijdende samenwerking tussen Duitse en Nederlandse partners structureel vorm te geven. In basis bestaat het programma uit het elkaar leren kennen door praktisch aan de slag te gaan met casuïstiek binnen thema's op het gebied van arbeidsmarkt, economie en onderwijs. Vooraf is nog niet precies te formuleren wat de winst van de workshops kan zijn. Ervaringen vanuit de provincie Overijssel zijn, dat de deelnemers elkaar nu beter weten te vinden en kennis hebben van de verschillende procedures, mandaat etc. Het heeft drempelverlagend en netwerkvergroterend gewerkt. Concreet hebben zij samengewerkt aan ondermeer het ontwerpen van een verkeerskaart en een cultuurkaart.

Doelgroep

De workshops organiseren we voor ambtenaren. Ook nodigen we de bestuurders eenmaal uit. Dit kan aan het begin bij de kennismaking, of bij een slotbijeenkomst zodat we ook resultaten kunnen presenteren. Vanuit Noord-Nederland denken we aan ambtenaren van de krimp gemeenten in Groningen, ambtenaren van de gemeente Groningen, ambtenaren van de Provincie Groningen, ambtenaren van de regio Groningen-Assen en EDR. We streven naar minimaal 3 ambtenaren per gemeenten van de afdelingen ruimte, economie en onderwijs. Vanuit Duitsland valt te denken aan Landkreiss Leer, Landkreiss Aurich, Gemeente Ermden, Gemeente Hannover, Gemeente Oldenburg

Opbouw workshops

We willen de workshops in twee clusters organiseren. Het eerste onderdeel is een dag die in het teken staat van interculturele uitwisseling. We willen met elkaar kennismaken en van elkaar leren hoe ieders overheidsorganisatie is ingericht en functioneert. We gaan in gesprek over ontwikkelingen in de demografie, de arbeidsmarkt, de economie, het onderwijs en de woningmarkt. Uit deze gesprekken (middels casuïstiek) komen thema's en onderwerpen naar voren die in het tweede cluster om concrete verdieping vragen. Samen werken aan inhoudelijke casussen levert inhoudelijke kennis, maar laat ook de verschillen in aanpak zien. En die zijn er zeker. In het tweede deel van de serie workshops gaan we dan ook met een aantal thema's aan de slag. De deelnemers hebben dan al een keuze gemaakt voor 1 thema die ze in twee á drie 3 bijeenkomsten verder gaan uitdiepen.

Tijdsbeslag

Twee dagdelen voor de gezamenlijke kennismakingsworkshop per deelnemer. De eerste workshop staat in het kader van kennismaking met elkaars cultuur en kaders en is bedoeld voor alle deelnemers. Aan het eind van de dag zijn thema's benoemd waarmee we in het vervolg aan de slag gaan. Deze eendaagse workshop kan plaatsvinden in juni 2013.

Maximaal 3 dagdelen per themaworkshop per deelnemer. Deelnemers kunnen kiezen voor 1 thema. De verdiepingworkshops per thema vinden plaats in themagroepen die in oktober/november in twee

of drie dagdelen per themagroep aan de slag gaan. Als het bijvoorbeeld om drie themagroepen gaat zullen er maximaal 9 dagdelen worden uitgevoerd. Totaal ter voorbereiding dus maximaal 11 dagdelen en totaal per deelnemer maximaal 5 dagdelen.

Stappenplan

activiteit	actie voor	tijdsbestek
Contact zoeken met Overijssel (voor programma en prijsindicatie en tijdsinvestering voor organiseren; Simone van Rooij Provincie Overijssel (038 4999404)	Claudia	klaar
Inger Steffen uitnodigen voor kennismaking en programmaopzet gezamenlijk dagdelen invullen qua onderwerpen en mogelijke sprekers (uit bestaande netwerken zoals KKNN, fraunhofer institut etc). Verdere stappenplan gezamenlijk opstellen en uitvoeren over i.i.g. data, uitnodigingen, welk niveau deelnemers, locaties, catering etc. (Totaal ter voorbereiding maximaal 11 dagdelen. Totaal per deelnemer is het maximaal 5 dagdelen) Eric stelt introductiebrief op in het Duits voor Inger Steffen Brief namens gedeputeerde met dank voor ondersteuning stelt Dorine op (Nederland email) Eric zorgt voor NAW gegevens	Claudia, Hans, Dorine, Inger Steffen Eric Samson Eric Samson	begin febr. begin febr.
Opstellen begroting; inzicht in de financiële middelen vanuit de provincie, gemeente, Hannover	Dorine	
Vooraf introductie, aanleiding en vragenlijstje sturen naar de gemeenten. Waar is ambtelijk precies behoefte aan voor de inhoud (arbeidsmarkt, economie en onderwijs) van de workshops in Nederland en Duitsland? Bijv. door stagiaire of re-integratietraject ambtenaar. (goede kennis van duitse taal vereist) Check bij P&O of een medewerker beschikbaar is voor een nader te bepalen aantal uren.	Suzan Dorine Suzan	
Programma inhoudelijk voorbereiden: het blijft onze lijn om expertise zoals van Ute in te huren. We kunnen dit niet zelf, niet qua ervaring en niet qua tijd, wij faciliteren. Het vertalen van de culturele verschillen tussen Duisters en Nederlanders naar de dagelijkse werkpraktijk vergt expertise. Ook de rode draad in de verschillende workshops is belangrijk. Ute Schürings deed dit in overijssel uitstekend en bracht erg veel kennis mee. Duidelijk een meerwaarde. Ons voorstel is om Ute Schürings opdracht te verlenen http://www.schuerings.eu/nl/ . (nb. de bekostiging van het programma kan beduidend goedkoper zijn dan in Overijssel omdat er immers al een raamwerk is)		

De deelnemende partijen

- **provincie Groningen**
- **de krimpregio's De Marne, Eemsdelta en Oost-Groningen vertegenwoordigd door de gemeenten De Marne, Delfzijl en Oldambt**
- **de gemeente Groningen**
- **het Ministerie van BZK**

stemmen als vervolgactie op de krimp-groeidialoog in met het voorliggende Plan van Aanpak voor verkenning en verdieping van de vier genoemde sporen en het aanvullend algemene spoor met een focus op de samenhangende thema's economie-onderwijs-arbeidsmarkt.